

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์   ปัจจัยที่มีผลต่อความไม่มั่นคงทางอาหารที่ระดับครัวเรือนในอำเภอ

กอยลาดี ประเทศเนปาล

ผู้เขียน

นายบวานี ประสาท มิชรา

ปริญญา

วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เกษตรศาสตร์) เกษตรศาสตร์เชิงระบบ

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

อ.ดร.กมล งามสมสุข

ประธานกรรมการ

รศ.ดร.เบญจพรรณ เอกะสิงห์

กรรมการ

อ.ดร.เมธี เอกะสิงห์

กรรมการ

บทคัดย่อ

ความไม่มั่นคงทางอาหารที่ระดับครัวเรือนเป็นผลมาจากความสลับซับซ้อนของสภาพทางเศรษฐกิจสังคม ความพอเพียงของอาหารที่ระดับตำบลไม่อาจเป็นหลักประกันว่าความไม่มั่นคงทางอาหารที่ระดับครัวเรือนจะได้รับการแก้ไขให้ดีขึ้น ด้วยตระหนักในปัญหาข้างต้น การศึกษานี้จึงมุ่งตรวจสอบระดับความไม่มั่นคงทางอาหารในพื้นที่ศึกษา นอกจากนี้ ยังมุ่งที่จะทราบปัจจัยที่มีผลต่อปริมาณอาหารที่ครัวเรือนจะสามารถใช้ได้และความไม่มั่นคงทางอาหารที่ระดับครัวเรือน โดยรวบรวมข้อมูลประกอบการศึกษาจากการสัมภาษณ์ครัวเรือนตัวอย่างจำนวน 90 ตัวอย่าง และ

สัมภาษณ์แบบกลุ่มจำนวน 3 กลุ่ม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา การวิเคราะห์เชิง
ถดถอย และ rich picture

ผลการศึกษาพบว่า ปริมาณผลผลิตเกษตรเป็นตัวแปรหลักที่กำหนดความมั่นคงทางอาหาร
ของครัวเรือนประชากรในพื้นที่ศึกษา ในขณะที่ปริมาณผลผลิตทางการเกษตรของแต่ละครัวเรือน
ถูกกำหนดโดยปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ อัน ได้แก่ ที่ดิน แรงงาน ทุน และสินเชื่อ เป็นต้น ซึ่งผล
การศึกษาพบว่า การกระจายการถือครองปัจจัยการผลิตเหล่านี้โน้มเอียงไปเป็นของชนในวรรณะ
พราหมณ์ (*Brahmin*) และกษัตริย์ (*Chhetri*) มากกว่ากลุ่มชนทาส (*Tharu*) และวรรณะศูทร (*Sudra*)
ตามลำดับ โดยที่ค่าเฉลี่ยปริมาณการถือครองปัจจัยการผลิตและค่าใช้จ่ายไม่แตกต่างกันในวรรณะ
พราหมณ์ กษัตริย์ และกลุ่มชนทาส แต่ต่างจากวรรณะศูทรอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งเมื่อพิจารณาที่
ค่าเฉลี่ยปริมาณพลังงานที่ได้จากอาหารต่อวันต่อคน (คิดเทียบเท่าผู้ใหญ่) เปรียบเทียบกับค่า
มาตรฐานที่ควรจะเป็น (2,250 กิโลแคลอรีต่อวันต่อคน) พบว่ามีเพียงวรรณะพราหมณ์และกษัตริย์
เท่านั้นที่ได้อาหารพอเพียงหรือมีความมั่นคงทางอาหาร เมื่อวิเคราะห์โดยใช้ระดับพลังงานอาหาร
ตามค่ามาตรฐานที่ควรจะเป็นในแต่ละวรรณะ/กลุ่มชน จะพบว่า มีเพียงร้อยละ 37.44 และ 33 ของ
ครัวเรือนในวรรณะพราหมณ์ กษัตริย์ และกลุ่มชนทาสเท่านั้นที่มีความมั่นคงทางอาหาร ในขณะที่มี
เพียงร้อยละ 15 ของครัวเรือนในวรรณะศูทรเท่านั้นที่มีความมั่นคงทางอาหาร ครัวเรือนในกลุ่มชน
ทาสมีระดับความมั่นคงทางอาหารดีกว่าที่คาดคะเน แต่อย่างไรก็ตาม ร้อยละ 78 ของครัวเรือนใน
กลุ่มชนนี้ก็มีความเสี่ยงที่จะเกิดความไม่มั่นคงทางอาหารในอนาคตได้ เนื่องจากทำกินบนที่เช่าแบบ
แบ่งผลผลิต นอกจากนี้ ยังพบว่า ครัวเรือนที่ศึกษาโดยทั่วไปจะเผชิญกับภาวะความไม่มั่นคงทาง
อาหารชั่วคราวในช่วงเดือนพฤษภาคม-สิงหาคม

การศึกษาอีกส่วนหนึ่งพบว่าจำนวนคน (เทียบเท่าผู้ใหญ่) ในครัวเรือน ปริมาณสัตว์ จำนวนสมาชิกครัวเรือนหญิงที่อยู่ในวัยแรงงาน และค่าใช้จ่ายในการเกษตรเป็นตัวแปรที่กำหนดปริมาณอาหารที่ครัวเรือนจะสามารถใช้ได้ ในขณะที่ นโยบายของรัฐบางประการ สภาพภูมิอากาศที่เลวร้าย การขาดโอกาสการจ้างงานนอกการเกษตร ความขัดแย้ง การขาดการสุขภาพที่ดี และการขาดความรู้และทักษะเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความไม่มั่นคงทางอาหารของครัวเรือนในพื้นที่ศึกษา เพื่อแก้ไขปัญหาคือความไม่มั่นคงทางอาหารดังกล่าว ควรจัดหากิจกรรมเสริมรายได้ต่างๆ และการจ้างงานให้แก่ครัวเรือนในพื้นที่ศึกษา โดยมุ่งเน้นที่ชนในวรรณะสูงมาก่อนเป็นสำคัญ ในขณะที่วรรณะ/กลุ่มชนอื่นๆ สามารถรอรับความช่วยเหลือในลำดับถัดไป ส่วนนโยบายการแปรรูปรัฐวิสาหกิจที่เกี่ยวข้องกับการจัดหาปัจจัยการผลิตของรัฐซึ่งมีผลกระทบต่อความมั่นคงทางอาหารของครัวเรือน โดยเฉพาะในกลุ่มเกษตรกรรายจนก็ควรแก้ไขด้วยการให้การสนับสนุนแบบเฉพาะเจาะจง เช่น การสนับสนุนปัจจัยการผลิต และการพัฒนาทักษะฝีมือ

Thesis Title Factors Affecting Food Insecurity at Household Level in Kailali District of Nepal

Author Mr. Bhawani Prasad Mishra

Degree Master of Science (Agriculture) Agricultural Systems

Thesis Advisory Committee

Lect. Dr. Kamol Ngamsomsuke Chairperson

Assoc. Prof. Dr. Benchaphun Ekasingh Member

Lect. Dr. Methi Ekasingh Member

Abstract

Food insecurity at the household level is an outcome of complex socio-economic phenomena. Food self-sufficiency at the district level does not guarantee the improvement of food insecurity at the household level. Realizing this problem the study aimed to investigate the extent of the food insecurity of the study area. Moreover, it aimed to investigate major contributing factors on food availability and food insecurity at the household level. In order to achieve those objectives, interviews of 90 households and three group discussion sessions were conducted. Descriptive statistics, t-test, regression and rich picture were used in order to identify status and the major factors affecting food availability at the household level.

The study revealed that the performance of agriculture largely determined the fate of food security or insecurity of household in the study area. The performance of agriculture was in turn determined by the access of production inputs such as land, labor, capital, credit and other enabling conditions. During the analysis, these variables

were distributed unequally in favor of *Brahmin*, *Chhetri* but, against *Tharu* and *Sudra*. Statistically, the mean average of these variables and the expenditure were found significantly different between *Brahmin*, *Chhetri* and *Tharu* against *Sudra*. While looking at the average of calories per day per adult equivalent among the caste/ethnic groups, only *Brahmin* and *Chhetri* have crossed the threshold level of 2250 calories per day per person. At this threshold level, 37, 44 and 33 percent of the household under *Brahmin*, *Chhetri* and *Tharu* were found to be food secured. However, 15 percent of the *Sudras* were secured in food. The food security performance of households under *Tharu* ethnic group was found to be better than expected. However, about 78 percent of the total food secure households under this ethnic group were found under the risk of food insecurity in the future because they were under sharecropping. Additionally, during the month of May to August households were generally found to be in temporary food insecure condition.

The study also indicated that number of adults equivalent, animals equivalent, female economically active members and expenditure on agriculture were the main contributing factors on food availability at the household level. On the other hand, some government policy, adverse weather conditions, inadequate off-farm jobs opportunity, on going conflict, inadequate sanitation, and inadequate knowledge and skill were the main factor affecting the food insecurity at the household level in study area. Income generating activities and off-farm employment are the recommended measures for the study area. *Sudra* should be the major and immediate target while *Tharu* and other caste/ethnic groups can be subsequently followed. Policy such as privatization of input delivery service has negative effect especially to the poor farmers. Therefore, specific support programs such as input supply and skill development should be introduced at least to the vulnerable groups in order to reduce the incidence of food insecurity.